

ความเหลื่อมล้ำทางทุนเศรษฐกิจกับการกวดวิชาของ ชนชั้นกลางในสภาวะการณ์โรคระบาดโควิด-19

ธนกร วรพิทักษานนท์

ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางความมั่นคงของมนุษย์และความเท่าเทียม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Email: jeremy18694@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความเหลื่อมล้ำทางทุนเศรษฐกิจกับการกวดวิชาของชนชั้นกลางในสภาวะการณ์โรคระบาดโควิด-19 โดยนำเสนอหนึ่งจากข้อมูลการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ในพื้นที่สถาบันกวดวิชาขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร ร่วมกับการอธิบายด้วยกรอบแนวคิดความเหลื่อมล้ำในสำนักคิดความยุติธรรมทางสังคม และแนวคิดเรื่องทุนของ Pierre Bourdieu

ผลการศึกษาพบว่า สถาบันกวดวิชาขนาดเล็กที่แทรกตัวอยู่ในชุมชนจะมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักเรียนและผู้ปกครองเป็นอย่างมาก โดยได้เกิดกระบวนการต่อรองระหว่างกัน ทั้งทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม อันเป็นผลกระทบจากสภาวะการณ์โรคระบาดโควิด-19 ซึ่งนำไปสู่ 1. การกวดวิชาภายใต้โควิด-19 ที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำในทุนทางเศรษฐกิจและทุนวัฒนธรรมของครอบครัวชนชั้นกลาง และ 2. การให้คุณค่าและการต่อรองกับการกวดวิชาผ่านทุนทางสังคมของครอบครัวชนชั้นกลาง ทั้งสองส่วนได้ฉายภาพการดิ้นรนให้บุตรหลานได้บริโภคนโยบายการศึกษาพิเศษ เพื่อให้สามารถต่อรองกับวิธีการศึกษาที่แปรเปลี่ยนและโครงสร้างระบบการศึกษาที่เหลื่อมล้ำได้ ทั้งมุ่งใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อการเลื่อนชั้นทางสังคมของครอบครัวในอนาคต

ความพยายามช่วงชิงต่อรองของครอบครัวชนชั้นกลาง ทั้งนักเรียนและผู้ปกครอง ต่อการลงทุนเพื่อบริโภคนโยบายการศึกษาพิเศษ เป็นส่วนสะท้อนความล้มเหลวของการศึกษาในระบบ และรากลึกของปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยที่ครอบครัวชนชั้นกลางพยายามลดทอนความเหลื่อมล้ำข้ามรุ่น ซึ่งปรากฏชัดขึ้นเมื่อสังคมถูกปะทะด้วยสภาวะการณ์ไม่ปกติ ดังนั้น รัฐจึงควรทบทวนและปรับมโนทัศน์นโยบายการจัดการศึกษา ให้ตอบสนองต่อทั้งประโยชน์สาธารณะ ความต้องการของปัจเจกชนในระบบทุนนิยม และความปรกटीใหม่

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ, ทุนทางเศรษฐกิจ, การศึกษา, การกวดวิชา, โควิด-19

The Economic Capital Inequality of the Middle-Class Tutoring in the COVID-19 Pandemic

Thanakorn Worapitaksanond

The Center of Excellence for Human Security and Equity

Chulalongkorn University

Email: jeremy18694@hotmail.com

Abstract

This article studies the economic capital inequality of the middle-class tutoring in the COVID-19 pandemic which the research methodology comprised a literature review and the observation and collection of data at a small tutoring institution in Bangkok. Data was analyzed by the concepts of inequality with the concepts of capital by Pierre Bourdieu.

The research findings indicate that small tutoring institutions that are immersed in the community interact very closely with students and parents. The negotiation process has been initiated between each other, both educational, economic, and social, as a result of the COVID-19 pandemic, Which leads to resulting in 1. Tutoring under COVID-19 that reflects disparities in the economic and cultural capital of middle-class families, and 2. Valuing and negotiating tutoring services using the social capital of middle-class families. Ensuring equal access to education remains a challenge for students and parents from diverse socio-economic backgrounds. The struggle to gain admission to institutions of higher education highlights the impact of capital inequality in this realm. The goal is to promote social mobility for families in the future.

Middle-class families' bargaining attempts, both students and parents, towards special education investments. It is a reflection of the failure of formal education and the deep roots of inequality in Thai society that middle-class families are trying to diminish through generational inequality. Therefore, the government must evaluate and revise its approach to education management policy.

Keyword: inequality, economic capital, education, tutoring, The COVID-19

1. บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่สมาชิกในรัฐชาติอย่างประชาชน ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ เพศ และ ศาสนา ควรเข้าถึงได้เพื่อ การพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างไม่เลือกปฏิบัติ (สิทธิพร ประวัตรุ่งเรือง, 2556) ในทางสังคมวิทยา การศึกษา เป็นหนึ่งในสถาบันทางสังคมที่มีส่วนสำคัญ ในการจัดระเบียบแบบแผนทางสังคม โดยมีบทบาทในการอบรม ชัดเกล้า พัฒนา บุคคลให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพและให้บุคคลสามารถเลื่อนฐานะ ทางสังคมได้ผ่านการศึกษา (วาทีนีย์ วิชัยยา, 2561) การจัดการศึกษาจึงควรให้ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพ และศักยภาพที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนและครอบครัวได้ (สุรียานนท์ พลสิม, 2563) รวมทั้ง **“สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนอง ต่อความต้องการของปัจเจกชน ที่ต้องการออกไปทำมาหากินและการไต่เต้า ทางชนชั้น”** (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2566)

การดำรงอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์แบบทุนนิยมที่ผลักดันให้ทุกสิ่งอยู่บนพื้นฐาน ของการแข่งขัน ไม่เว้นแม้แต่การศึกษาที่เห็นชัดที่สุดคือ ระบบสอบแข่งขัน เข้ามหาวิทยาลัย รวมถึง การสอบแข่งขันเพื่อเปลี่ยนผ่านระดับชั้นเรียนและ โรงเรียนที่มีชื่อเสียง อีกทั้ง การจัดการศึกษาในระบบตามนโยบายหลักสูตร แกนกลาง ในปัจจุบันนั้นไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับการแข่งขัน ทั้งจำนวน ของผู้แข่งขัน รูปแบบของการแข่งขันและอื่น ๆ เป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญ ทำให้ สถาบันกวดวิชาถือกำเนิดเติบโตและมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อนักเรียนไทย (นิภาภรณ์ ธรรมสอน และสรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ, 2560) ซึ่งสามารถสะท้อนปัญหา ของระบบการศึกษาไทยผ่านการเติบโตของการกวดวิชาอย่างที่ วาทีนีย์ วิชัยยา (2561) ระบุว่า **“การกวดวิชาเป็นทั้งกิจกรรมทางการศึกษาและปรากฏการณ์ทางสังคม ที่เปิดเผยให้เห็นปัญหาของสถาบันการศึกษา”**

เมื่อประมวลเสียงสะท้อนทางวิชาการจากงานศึกษาด้านการศึกษาและ การกวดวิชาเป็นเครื่องยืนยันถึงปัญหาของการศึกษาไทย โดยเฉพาะเมื่อจำเป็นต้อง

ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนไปสู่ออนไลน์แบบกะทันหันที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากยิ่งขึ้น (อรรถนพ เยื้องไธสง และคณะ, 2565) ซึ่งแม้การกวดวิชาหรือการสอนพิเศษจะเป็นส่วนหนึ่งของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแต่ทิศทางการเติบโตกลับเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกสถานการณ์ของสังคม (กนกวรรณ รุ่งताल, 2558) แม้ในช่วงที่ประเทศไทยเผชิญหน้ากับสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่ทำให้สังคมทุกภาคส่วนหยุดชะงัก และส่งผลกระทบต่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมและวิถีทางสังคมใหม่

ภาคการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบเป็นหนึ่ง ในภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบ ด้วยไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ จำต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนในวิถีการศึกษาแบบใหม่ ซึ่งการศึกษาในระบบพยายามปรับเปลี่ยนทั้ง การจัดเรียนการสอนและการสอบวัดผล ซึ่งยังประสบปัญหาและไม่มีเสถียรภาพมากพอ รวมทั้ง กระบวนการสอบวัดผล หรือการสอบเลื่อนชั้นเปลี่ยนผ่านทางการศึกษาที่ต้องดำเนินต่อไป ทำให้นักเรียน และผู้ปกครองยังคงมุ่งบริโภคการกวดวิชา แม้กำลังเผชิญกับความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและข้อจำกัดทางสังคมของครอบครัวก็ตาม

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบาย ความเหลื่อมล้ำทางทุนเศรษฐกิจกับการกวดวิชาของชนชั้นกลางในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 เพื่อมุ่งนำเสนอ 1) *แก่นราก*ของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการกวดวิชาจากอดีตสู่ปัจจุบัน 2) *การกวดวิชาภายใต้โควิด-19* ที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำในทุนทางเศรษฐกิจและทุนวัฒนธรรมของครอบครัวชนชั้นกลาง และ 3) *การให้คุณค่าและการต่อรอง*กับการกวดวิชาผ่านทุนทางสังคมของครอบครัวชนชั้นกลาง ผ่านการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดความเหลื่อมล้ำในสำนักคิดความยุติธรรมทางสังคม และแนวคิดเรื่องทุนของ Pierre Bourdieu เพื่อฉายภาพการลดทอนความเหลื่อมล้ำข้ามรุ่นผ่านการดิ้นรนต่อรองทางการศึกษาของชนชั้นกลางในปัจจุบัน

2. แก่นรากของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการกวดวิชาจากอดีตสู่ปัจจุบัน

2.1 บริบทการกวดวิชาในอดีตถึงปัจจุบัน

การกวดวิชาในอดีตของไทยมิได้มีประวัติที่มาที่ไปของต้นกำเนิดที่ชัดเจน ซึ่งถ้าพิจารณาจากการเข้าสู่ยุคของการก่อตั้งสถานศึกษาอย่างเป็นทางการในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ทรงสนับสนุนให้ราษฎรศึกษาภาษาอังกฤษเป็นหลักเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา และเปิดให้จัดตั้งโรงเรียนเอกชนสำหรับสอนภาษาต่างประเทศขึ้นเรียกว่า โรงเรียนวิเศษเชลยศักดิ์ อยู่ใน การควบคุมของกระทรวงธรรมการหรือกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน (เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา, 2550) รูปแบบการศึกษาดังกล่าวถือเป็นยุคที่มีระบบการกวดวิชาที่ค่อนข้างชัดเจน ปรากฏในพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร โดยโรงเรียนกวดวิชาถือว่าเป็น โรงเรียนการศึกษาพิเศษประเภทหนึ่ง (วาทีนีย์ วิชัยยา, 2561)

การศึกษาพิเศษหรือการกวดวิชาในอดีตดูเหมือนจะเป็นเครื่องมือที่สามารถบรรเทาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงความรู้และการศึกษา แต่ประเด็นดังกล่าวได้ถูกวิพากษ์ว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของอุปสรรคและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งระบบ อย่างงานศึกษาของ อาวุธ ฉีระเอก ที่มองว่า การศึกษาในอดีตมีความยึดโยงกับชนชั้นศักดินาซึ่งมีความสามารถในการเข้าถึงการศึกษาก่อนแล้วค่อยไหลลงไปสู่ราษฎร รวมถึงมีอำนาจในการควบคุมการเข้าถึงการศึกษาและเนื้อหาของการศึกษาของชนชั้นที่ต่ำกว่า แต่กลับเกิดการลดเงินอุดหนุนการศึกษา โดยมองว่าการเก็บค่าใช้จ่ายการศึกษาเพื่อกระตุ้นความตั้งใจเรียน ดังนั้น การศึกษาจึงจัดไว้สำหรับราษฎรที่มีความประพฤติดี สอดคล้องบรรทัดฐานสังคม ในปริมาณที่ชนชั้นปกครองเห็นว่าเหมาะสม (อาวุธ ฉีระเอก, 2560)

การศึกษาแบบการกวดวิชาและอิทธิพลของสถาบันกวดวิชาปรากฏชัดเมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการแข่งขันของสังคมแบบทุนนิยม โดยใช้ระบบการแข่งขันแบบกฎแห่งการคัดเลือก ผ่านการกำหนดระบบ ระเบียบ และรูปแบบของสอบคัดเลือก ซึ่งมิได้สอดคล้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบของ

ภาครัฐ หรือเรียกได้ว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการเรียนในระบบนั้น ไม่เพียงพอ และไม่สอดคล้องกับการสอบคัดเลือก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเผยให้เห็นปัญหาของสถาบันการศึกษาหลัก (พัฒนรัชต์ พักจันทร์, 2562) ดังนั้น บทบาทแห่งการเป็นที่พึ่งทางการศึกษาของนักเรียน จึงย้ายโอนไปยังตัวสถาบันกวตวิชาที่สถาปนาหน้าทีนี้ขึ้นมา เพื่อประโยชน์ทั้งในแง่ธุรกิจการศึกษาและแก้ตัวนักเรียนเอง

สถาบันกวตวิชาในปัจจุบันจึงใช้ปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาอย่างที่ได้กล่าวในข้างต้นเป็นเครื่องมือทางธุรกิจ โดยผลิตอุดมการณ์ทางความคิด มุ่งเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการกวตวิชา ซึ่งสังเกตได้จากวาทกรรมทางโฆษณาของสถาบันกวตวิชาต่าง ๆ ดังที่ ชิษณุพงศ์ อินทรเกษม (2559) ระบุว่า สถาบันกวตวิชาได้ใช้วิธีการทำ อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบแบบเปรียบเทียบ 'เป็น' ว่า การศึกษาเป็นการทำสงคราม ต้องมีการต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรค เอาชนะคู่แข่งในวิธีการต่าง ๆ ให้ได้ หรือทำการอุปลักษณ์ว่า การศึกษาเป็นการแข่งกีฬา สะท้อนว่าจำเป็นต้องมีการแข่งขัน มีเส้นชัยจากการประสบความสำเร็จในการสอบเข้าได้ตามที่ปรารถนา และตัวช่วยคือการกวตวิชา รวมถึง การนำเสนอให้ผู้เรียนทำการป้องกันปัญหาการเรียนที่จะเกิดขึ้นจากการศึกษาในระบบ ด้วยการเรียนล่วงหน้า การปรับพื้นฐาน การเรียนเสริมเพิ่มเติมต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาและแฝงว่าการเรียนกวตวิชาจะทำให้ปัญหาจากการเรียนหมดไป

นักเรียนไทยจึงมุ่งเข้าสู่การกวตวิชาจนกลายเป็นการบริโภครูปสัญลักษณ์ของการกวตวิชา อย่างการบริโภคมั่นใจในความสำเร็จ โดยมีงานศึกษาของนิภาภรณ์ ธรรมสอน และสรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ (2560) นำเสนอว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริโภคนี้ ได้แก่ การสอบแข่งขันเพื่อศึกษาต่อ ผู้ปกครอง และการเรียนการสอนในโรงเรียน ผู้ปกครองจึงเป็นส่วนสนับสนุนสำคัญทางทุนทรัพย์และเวลาในด้านการศึกษาและการกวตวิชาของนักเรียน ผนวกพร้อมกับ การเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีปัญหา ทั้งครูผู้สอนที่ไม่สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้อย่างชัดเจน และเนื้อหาวิชาการเรียนไม่สอดคล้องกับเนื้อหาที่นักเรียนจะต้องใช้ในการสอบ ซึ่งสามารถสะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำของระบบ

การศึกษาไทยในปัจจุบันได้ ตอกย้ำนิยามการศึกษาของ อาวุธ ชีระเอก (2560) ที่ว่า มือใครยาว สาวได้สาวเอา จากการศึกษาที่ประชากรซึ่งมีทุนทางสังคมและเศรษฐกิจที่มากกว่า จะมีความพร้อมและมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา และสามารถแสวงหาโอกาสทางสังคมได้มากกว่าประชากรที่มีทุนทางเศรษฐกิจและสังคมน้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด

2.2 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากการวัดผลด้วยการสอบแข่งขัน

เมื่อก้าวถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจะสามารถแบ่งส่วนได้หลายประเด็นย่อยตามเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ อาทิ ความเหลื่อมล้ำทางโอกาส ความเหลื่อมล้ำในคุณภาพการศึกษา จนถึงความเหลื่อมล้ำอำนาจในการต่อรองระบบการศึกษาซึ่งผู้เรียนนอกเหนือจากมีอำนาจต่อรองแตกต่างกันแต่ผู้เรียนทั้งหมดล้วนอยู่ภายใต้การกำหนดระบบการเรียนและการสอบผ่านการใช้อำนาจของผู้มีอำนาจในการจัดการศึกษา มิได้มีอำนาจในการร่วมออกแบบระบบการเรียนและการสอบด้วยตนเอง และนำเสนอว่าสิ่งเหล่านั้นคือความเท่าเทียม ทั้งที่เป็นความเท่าเทียมบนความไม่เป็นธรรม (ธนกร วรพิทักษานนท์ และศยามล เจริญรัตน์, 2565)

การวางระบบมุ่งสอบแข่งขันจึงเป็นส่วนสำคัญของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จากการมุ่งชี้วัดผลการศึกษาด้วยการสอบและการแข่งขันเพื่อพิจารณาในคะแนนสอบจากข้อสอบมาตรฐาน เป็นการชี้วัดจากตัวความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่โดยตรง แต่ก็นำไปสู่การวิพากษ์ถึงการไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ ซ้ำยังนำไปสู่ระบบการเรียนการสอนที่มุ่งการสอบมากเกินไป (เบ็งค์ งามอรุณโชติ และธิรภาพ พักทอง, 2555) ประเด็นนี้ยิ่งฉายภาพช่องว่างที่ทำให้เกิดระบบการกวดวิชาอย่างชัดเจนขึ้นซึ่งได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาไทยไปโดยปริยาย

ระบบทุนนิยมได้ทำให้การศึกษาซึ่งควรเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่คนทุกชนชั้นสามารถเข้าถึงได้ กลายเป็นสินค้าและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ต้องอาศัย

อำนาจและทรัพยากรในการเข้าถึง ผนวกรวมกับโครงสร้างทางสังคมที่พัฒนาไปสู่ การให้คุณค่ากับระบบคุณธรรม (merit system) หรือบางงานศึกษาใช้คำว่า ระบบความรู้ความสามารถ ซึ่งเป็นระบบที่มุ่งเน้นการวัดผลประสิทธิภาพด้ว การสอบแข่งขัน ยึดมั่นในความสามารถมากกว่าการเอื้ออุปถัมภ์ ทั้งมีความเสมอภาค และหลักประกันความมั่นคงภายใต้ระบบนี้ (สมาน รังสีโยกฤษฎ์, 2526) ดังนั้น สองส่วนสำคัญที่ผู้เขียนสรุปได้จากปรากฏการณ์นี้คือ 1. ระบบการศึกษาได้ สวมรับระบบความรู้ความสามารถ จนการศึกษากลายเป็นการแข่งขัน ขนาดย่อม นำไปสู่ 2. การมุ่งตักตวงทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือ ในการเลื่อนชั้นทางสังคมภายใต้โครงสร้างของการแข่งขันขนาดใหญ่

ทั้งนี้ ระบบคุณธรรมหรือระบบความรู้ความสามารถ จะเป็นระบบ ที่ดีที่สุดก็ต่อเมื่อ ภูมิหลังและชนชั้นของปัจเจกต้องไม่มีผลต่อการแข่งขันของ ระบบ แต่สภาพทางสังคมปัจจุบันยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายเชิงอุดมคตินี้ได้ ด้วยชนชั้นยังคงมีผลต่อการเข้าถึงซึ่งอำนาจ ทรัพยากร โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจที่ ส่งผลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่ต่างกัน อย่างปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำของ การเข้ามหาวิทยาลัย อย่างที่ ไมเคิล เจ แซนเดล (2565) ระบุว่า ระบบคัดเลือก ในความเป็นจริงแล้วนั้นแม้วัดด้วยฐานของสติปัญญา แต่ก็อยู่ภายใต้ความ ได้เปรียบเสียเปรียบทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะความสามารถของปัจเจกและ ครอบครัวในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และสิ่งที่มีผลต่อการเกื้อหนุน การเข้าถึงการศึกษา แม้แต่การเข้าหลักสูตรติวเพื่อการสอบและการแนะแนวที่ เป็นเสมือนประตูข้างและประตูหลังในการเข้ามหาวิทยาลัย (ไมเคิล เจ แซนเดล, 2565)

ปัญหาและประเด็นวิพากษ์ต่อ Meritocracy หรือ คู่ควรนิยม ของ ไมเคิล เจ แซนเดล ก็สามารถฉายภาพที่สะท้อนถึงการศึกษาไทยได้เช่นกัน ชัดเจนที่สุดคือ ระบบคัดเลือกของการศึกษาที่มีได้อยู่บนฐานของความสามารถ เชิงปัจเจกแต่มีปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลเป็นอย่างมากโดยเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจ ย่อมมีผลต่อการเข้าถึงโอกาสทางสังคมที่ต่างด้วยเช่นกัน ดังนั้น กลุ่มประชากร อย่างชนชั้นกลางที่มุ่งต้องการเลื่อนชั้นทางสังคมของทั้งปัจเจกและครอบครัว

จึงให้คุณค่าอย่างมากต่อการตัดวงจรทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญกับการต่อระบบการศึกษาและเป้าประสงค์ในการเลื่อนชั้นทางสังคม

ผู้ศึกษาแม้ว่าจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับในระบบ ในฐานะสินค้าประโยชน์สาธารณะ (public goods) แล้วนั้น แต่ด้วยระบบการคัดเลือกด้วยความรู้ความสามารถได้เข้ามาแทรกแซงและมีความย้อนแย้งภายใน ประกอบกับโครงสร้างการศึกษาในระบบที่ให้คุณค่ากับการแข่งขันที่มีได้คำนึงถึงผู้ศึกษาที่มีความแตกต่างทั้งภูมิหลังและสิ่งอุปถัมภ์เกื้อหนุน และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ศึกษาที่ต้องการขยับชั้นทางสังคม สอดคล้องกับการวิพากษ์ถกเถียงต่อที่ทางของสถานะและสถาบันการศึกษา อย่างที่ ธเนศ วงศ์ยานนาวา (2566) เสนอว่า สถาบันการศึกษาต้องตอบสนองต่อปัจเจกชนและตลาด มากกว่าจะเป็นแค่ประโยชน์สาธารณะเฉกเช่นอดีต

ท่ามกลางการถกเถียงในบทบาทของการศึกษา แต่สถานการณ์ปัจจุบันที่ยังคงผลิตซ้ำระบบเดิมอยู่นั้น ชนชั้นกลางจึงยังจำเป็นต้องต่อรองกับความย้อนแย้งของโครงสร้างระบบการศึกษา การต่อรองที่ชัดเจนคือการลงทุนต่อการกวดวิชา ในฐานะ สินค้าเอกชน (private goods) ที่อาจเป็นคุณต่อเฉพาะปัจเจกหรือสังคมร่วมด้วยก็ตาม แต่ไม่ว่าการกวดวิชาจะอยู่ในสถานะใด จากการทบทวนวรรณกรรมได้สะท้อนให้เห็นว่า ภายใต้ความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย การกวดวิชาซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ยังคงเครื่องมือสำคัญในการต่อรองกับระบบและไต่เต้าเลื่อนชั้นทั้งทางการศึกษา และการเลื่อนชั้นทางสังคม

3. ความเหลื่อมล้ำและการวิเคราะห์ทุนทางเศรษฐกิจกับการกวดวิชา

การเข้าถึงการศึกษาในปัจจุบันส่วนหนึ่งจำเป็นต้องพึ่งพาการสั่งสมทุนทรัพย์ โดยระดับความมั่งคั่งของการสั่งสมทุนทรัพย์ที่แตกต่างกันเป็นรูปแบบหนึ่งของความเหลื่อมล้ำซึ่งเป็นหนึ่งในแนวคิดความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียม โดยความเหลื่อมล้ำมีการให้กรอบนิยามและการจัดแบ่งประเภทของความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันออกไป พอสังเขปได้ว่า ความเหลื่อมล้ำ หมายถึง ความไม่เสมอกัน

ความไม่เท่าเทียมหรือแตกต่างกันระหว่างปัจเจกบุคคล ระหว่างกลุ่ม ในมิติ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) รวมถึงสถานการณ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มทางสังคมในชนชั้น สถานะ สิทธิการเข้าถึงบริการ สาธารณะอย่างการศึกษา (วินิจ ฝาเจริญ และคณะ, 2564) ซึ่งเป็นความไม่เท่าเทียมที่อาจมีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเหนือกว่าและอีกกลุ่มซึ่งด้อยกว่าและเป็นนัยเชิงลบมากกว่าเชิงบวก (แบ็งค์ งามอรุณโชติ และอิทธิภาพ พิภทอง, 2555) ความเหลื่อมล้ำ อาจทำให้เกิดการจัดแบ่งสัดส่วนทางโอกาสระหว่างกลุ่มผู้มีโอกาสและกลุ่มผู้ขาดโอกาส ซึ่งเป็นโอกาสของการเข้าถึงทรัพยากรที่นำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อมได้ (ภรณ์ยู มายูร และอลงกรณ์ อรรคแสง, 2561)

ความเหลื่อมล้ำมีการจัดแบ่งประเภทหลากหลายแบบตามแต่วิธีการและ จุดยืนทางความคิดของผู้จัดแบ่งแต่ละปัจเจก ซึ่งในทุกกลุ่มการอธิบายจะมีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเป็นส่วนสำคัญเสมอในฐานะความเหลื่อมล้ำฐานรากที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำรูปแบบอื่น และเมื่อความเหลื่อมล้ำอื่นถ่างขยายมากขึ้นจะส่งผลย้อนกลับมาถ่างขยายให้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสูงมากยิ่งขึ้นเช่นกัน

แนวคิดความเหลื่อมล้ำมีการอธิบายโดย สฤณี อาชวานันทกุล (2554) ที่ได้จัดแบ่งตามสำนักคิดออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ สำนักคิดแนวเสรีนิยม สำนักคิดแนวความยุติธรรมทางสังคม และสำนักคิดแนวสมรรถภาพมนุษย์ ซึ่งบทความนี้จะกล่าวถึงแนวคิดความเหลื่อมล้ำในสำนักคิดแนวความยุติธรรมทางสังคมเป็นหลัก

แนวคิดความเหลื่อมล้ำแนวความยุติธรรมทางสังคม มาจากการมองสังคมอุดมคติในแบบ คุณธรรมนิยมสมบูรณ์ ของ แพทริค ไดมอนด์ และ แอนโธนี กิดเดนส์ คือการที่สมาชิกในสังคมสามารถเลื่อนชั้นทางสังคมเองได้โดยปราศจากอภิสิทธิ์ หนึ่งในอภิสิทธิ์สำคัญคือ การกระจุกตัวของความมั่งคั่งที่สั่งสมเป็นชนชั้นฝังรากลึกยงรุ่มถัดไป ซึ่งคือความแตกต่างของความสามารถในการสั่งสมความมั่งคั่งที่จะกลายเป็นทุนสำหรับรุ่มถัดไป จึงทำให้เกิดความแตกต่างระหว่าง

ลูกคนรวยและลูกคนจน นำไปสู่ความเสียเปรียบและความเหลื่อมล้ำตามมา (ภุริวัจน ปุณยวุฒิปรีดา, 2563)

แนวคิดนี้จึงตั้งต้นจากการพิจารณาโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยสั่งสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดกลุ่มที่ประสบความสำเร็จสามารถสั่งสมทุนและความมั่งคั่งได้ กับกลุ่มที่ไม่สามารถสั่งสมทุนและความมั่งคั่งได้เพียงพอกับการดำรงชีพพร้อมกับเลื่อนชั้นทางสังคม จึงเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญในฐานะต้นกำเนิดของความเหลื่อมล้ำ โดยขณะที่กลุ่มประชากรฐานรากที่อยู่ภายใต้โครงสร้างที่เหลื่อมล้ำและอยู่ในครอบครัวยที่สั่งสมทุนทรัพย์ไว้น้อย ส่งผลให้เสียเปรียบกลุ่มที่มีต้นทุนทางสังคมสูง และนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมและไม่เป็นธรรมได้ จึงควรส่งเสริมผ่านรัฐสวัสดิการ สิทธิการเข้าถึงทรัพยากร หรือพัฒนาโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อต่อการเลื่อนชั้นทางสังคม (สฤณี อาชวานันทกุล, 2554) โดยผู้เขียนได้นำแนวคิดความเหลื่อมล้ำสำนักคิดความยุติธรรมทางสังคมได้เป็นกรอบในการพิจารณาการสั่งสมทุน และนำไปสู่การวิเคราะห์ในเรื่อง ทุน ต่อไป

การวิเคราะห์เรื่องทุน ตามคำอธิบายของ Pierre Bourdieu นั้น ได้จัดแบ่งประเภทของการวิเคราะห์ระดับของทุนเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม โดยเป็นสามองค์ประกอบของทรัพยากรและอำนาจที่แต่ละปัจเจกมีอยู่ ซึ่งได้รับการแบ่งสรรที่แตกต่างกันตามความแตกต่างทางชนชั้นทางสังคม โดยผู้เขียนได้นำนิยามแต่ละประเภทของทุนมาเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

1) **ทุนทางเศรษฐกิจ** ว่าด้วยเรื่องการถือครองวัตถุ ทรัพย์สิน และความมั่งคั่งที่มีอิทธิพลต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้

2) **ทุนทางสังคม** ว่าด้วยเรื่องเครือข่าย ความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกและสังคม เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนจนถึงการต่อรองทั้งเพื่อประโยชน์และมีใช้ประโยชน์

3) **ทุนวัฒนธรรม** โดยนัยหนึ่งของการวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมคือ การพิจารณาในการรับรู้เชิงวัตถุของปัจเจก เป็นการรับรู้และความสามารถในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเครื่องมือกลไกทางวัตถุและสิ่งที่ถูกทำให้เป็นวัตถุ (Bourdieu, 1979 กล่าวถึงใน ฐานิตา บุญวรรณ, 2565)

ซึ่งทุนทั้งสามเป็นสิ่งติดตัวปัจเจกและเป็นสิ่งที่ปัจเจกสร้างเพื่อนำไปสู่ การแสวงหาทุนเพิ่มและต่อรองภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่ทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผู้มีทุนและผู้ไม่มีทุนในฐานะผู้ครอบงำและผู้ถูกครอบงำได้ (Braz, 2013 กล่าวถึงใน ฐานิตา บุญวรรณ, 2565) การศึกษาเรื่องทุนจึงสามารถพิจารณาในความสามารถในการเพิ่มทุนของบุคคล รวมถึง การผลิตซ้ำ ความไม่เท่าเทียมทางทุนได้ (Bourdieu, 2007 กล่าวถึงใน ณัชชา ศิริรัตนาร, 2561) อย่างงานศึกษาของ วัฒนชัย ขวาลำธาร และเกวลิน งามพิริยกร (2565) ที่ได้ศึกษาชนชั้นทางสังคมกับการผลิตซ้ำทางการศึกษา ซึ่งใช้แนวคิดหลักของ Pierre Bourdieu ในการวิเคราะห์การผลิตซ้ำและความเหลื่อมล้ำ โดยระบุว่า ชนชั้นสัมพันธ์กับทุนและการครอบครองทุน โดยมีเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดชนชั้นทางสังคม โดยชนชั้นล่างลงมาไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาได้มากเท่า ซึ่งคัดกรองผ่านกลไกการเข้าถึงการศึกษาที่คัดแยกทั้งความสามารถทางสติปัญญา และทุนทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ระบบการศึกษาในปัจจุบันจึงมุ่งตอบสนองกลุ่มผู้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงหรือมากพอในการเข้าถึงการศึกษานำไปสู่ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมตามมา

4. ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้เขียนศึกษาผ่านการทบทวนวรรณกรรม (Documentary Research) ร่วมกับส่วนหนึ่งของข้อมูลปฐมภูมิจากวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทำการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนกวดวิชาขนาดเล็กจำนวน 3 แห่ง ในบริเวณชุมชนย่านบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกในผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเป็นตัวแทน จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครองจำนวน 5 คน นักเรียนจำนวน 3 คน และเจ้าของ

โรงเรียนกวดวิชาจำนวน 2 คน ด้วยวิธีการเข้าถึงข้อมูลแบบ Snowball Sampling ซึ่งทำให้ได้รับการตอบรับและไว้วางใจในการให้ข้อมูลต่อผู้เขียน

ผู้เขียนได้มุ่งศึกษาในระบบการกวดวิชา ด้วยเห็นว่า การกวดวิชาในประเทศไทยนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหรือที่มีการนิยามว่าเป็นระบบการศึกษาเงา โดยงานศึกษาเรื่องสถาบันกวดวิชาที่แสดงถึงภาพของโครงสร้างและปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น จะอยู่บนการศึกษาผ่านสถาบันกวดวิชาที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งในแต่ละแห่งล้วนมีความถนัดเฉพาะตัวแตกต่างกันไปและมีปริมาณนักเรียนจำนวนมาก ยากที่จะฉายภาพการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางชุมชนระหว่างเจ้าของสถาบันหรือผู้สอนกับผู้เรียนและผู้ปกครอง รวมถึง อาจไม่สามารถเข้าถึงและรับรู้ปัญหาของนักเรียนได้ทั้งหมด รูปแบบการเรียนการสอนที่อาจจะไม่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนหรือผู้ปกครองบางกลุ่ม ที่มีเงื่อนไขและข้อจำกัดโดยเฉพาะทางเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง

ดังนั้น สถาบันกวดวิชาขนาดเล็ก ที่ตั้งอยู่ภายในชุมชนและมีลักษณะเฉพาะตัวของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับผู้เรียนและผู้ปกครอง อาจช่วยฉายภาพปัญหาทางการศึกษาและความเปราะบางทางเศรษฐกิจของชนชั้นกลางเมื่อเผชิญต่อสถานการณ์ทางสังคมที่ผิดปกติได้ ผ่านการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดความเหลื่อมล้ำสำนักคิดความยุติธรรมทางสังคม และแนวคิดเรื่องทุนของ Pierre Bourdieu

5. ผลการศึกษา

5.1 ข้อมูลพื้นฐาน

ในกรุงเทพมหานครมีสถาบันกวดวิชาขนาดเล็กหลายแห่งกระจายอยู่ตามแหล่งชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีลักษณะประชากรประกอบอาชีพค้าขายที่มีรายได้และระดับทางสังคมที่ไม่สูง แต่ในชุมชนจะมีโรงเรียนกวดวิชาแฝงตัวอยู่และจะมีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองและเด็กในลักษณะใกล้ชิด โดยผู้เขียนเก็บข้อมูลผ่านสถาบันกวดวิชาขนาดเล็กย่านบางกอกน้อย โดย 1 แห่งอยู่ในศูนย์การค้าขนาดเล็ก และอีก 2 แห่งอยู่ในตัวชุมชนใกล้เคียง

จากประสบการณ์การวิจัยของผู้เขียนผ่านการสังเกตการณ์ และจากส่วนหนึ่งของข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า ลักษณะเฉพาะตัวสำคัญของสถาบัน กวดวิชาขนาดเล็ก คือ 1. เน้นการเรียนการสอนแบบกลุ่มที่มีจำนวนไม่มาก 2. เน้นการเรียนการสอนตัวต่อตัว และ 3. มีปฏิสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง ผู้สอน และเจ้าของสถาบัน โดยสถาบันกวดวิชาขนาดเล็กจะมีลักษณะของการจัดการศึกษาให้เหมาะกับเด็กนักเรียนแต่ละคนเป็นรายบุคคล กล่าวคือ ทางสถาบันจะมีข้อมูลด้านการศึกษาของตัวผู้เรียน เพื่อปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสม รวมถึง มีข้อมูลเบื้องหลังด้านครอบครัว ฐานะทางบ้าน ด้านการเรียนในโรงเรียนในระบบ และข้อมูลด้านความปรารถนาของนักเรียน ในความต้องการหรือจุดมุ่งหมายของการเรียน เพื่อประโยชน์ในการแนะนำนักเรียนแต่ละคนที่มีความเฉพาะเจาะจงแตกต่างกันไป และปรับการเรียนการสอนทั้ง การปรับพื้นฐานและการติวสอบให้สอดคล้องกับผู้เรียน อย่างที่ ครูพีห์หม่อน (นามสมมติ) ซึ่งเป็นเจ้าของสถาบันกวดวิชาขนาดเล็ก ให้ข้อมูลว่า

“ตั้งแต่ครูมาเปิดโรงเรียนตรงนี้ มีผู้ปกครองกับเด็กเข้ามาสมัคร เด็กส่วนใหญ่มาจาก โรงเรียนรัฐแถว ๆ ฝั่งธน...มีบ้านอยู่แถวนี้ ร้อยทั้งร้อยมีปัญหากับการไม่เข้าใจเนื้อหาจากในห้องเรียนทำให้ ผลการเรียนไม่ดี...ครูเลยใช้วิธีโฟกัสเด็กรายคน ให้ผลการเรียนกับดูว่า อ่อนวิชาไหน ทุก ๆ การสอบก็ติดตามผลตลอดไม่ทิ้งเด็ก ” (ครูพีห์หม่อน (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2563)

คล้ายคลึงกับอีกโรงเรียนกวดวิชาโดยเฉพาะเรื่องความไม่เข้าใจและไม่แข็งแรงของรายวิชาพื้นฐานจากห้องเรียนของเด็กที่เข้ามาเรียนทั้งเข้ามาสมัครเอง และผู้ปกครองส่งมา โดย ครูแมลงปอ (นามสมมติ) ซึ่งเป็นเจ้าของสถาบันกวดวิชาขนาดเล็กอีกแห่ง ให้ข้อมูลว่า

“เราจะรู้ชัดเลยว่าเด็กคนไหนที่มีปัญหาตอนสอนหรือตีพร้อม ๆ กัน ปกติที่จะให้เด็กชั้นวัยเดียวกันตีด้วยกัน เว้นแต่เป็นคลาสเดี่ยว เด็กที่พื้นฐานจากโรงเรียนไม่ดีจะมีปัญหาคือตามเพื่อนไม่ทัน พอไม่เข้าใจตั้งแต่ต้นคนสอนก็ไปใช้เทคนิคใด ๆ ไม่ได้...กลายเป็นว่าคอร์ส เน้นรายวิชาผู้ปกครองชอบเพราะมันไปช่วยให้เกรดในห้องเรียนดีขึ้น แต่เราก็ต้องดูแลเด็กเป็นคน ๆ ไปแล้วแนะนำไปตามตรงนะ” (ครูแมลงปอ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 พฤษภาคม 2563)

ทั้งนี้ ในสถาบันกวดวิชาขนาดเล็กได้ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนปกติ มีได้ผ่านออนไลน์หรือวิดีโอทัศน์ จะสามารถควบคุมความแตกต่างระหว่างกัน ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของผู้เรียนได้ดีกว่าการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และสามารถแนะนำแนวทางให้การปรึกษาทั้งในเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัวได้ ลักษณะเฉพาะของสถาบันกวดวิชานี้ส่งผลให้ผู้ปกครองและนักเรียนจะมีความภักดี (Loyalty) ต่อตัวสถาบัน โดยครูพี่หม่อน (นามสมมติ) ให้ข้อมูลว่า

“ผู้ปกครองหลายคนส่งลูกมาเรียนตั้งแต่กำลังจะขึ้นมัธยมต้น แล้วก็เรียนยาวไปจนถึงจะสอบเข้ามหาวิทยาลัย...แต่ผู้ปกครองบางส่วนก็มีจำกัด (เงิน) เป็นพ่อค้าแม่ค้าในตลาดนัดข้าง ๆ ก็มี ก็รับภาระมากไม่ได้ บางคนก็ไปทำงานข้างนอกไกล ๆ กลับเข้ากลับค่า...ก็ส่งมาเรียน แต่ก็เห็นว่าเขาไม่ค่อยมีเวลาจะคุยกับเด็กเรื่องเรียนเท่าไร เราก็เป็นแนะนำไปในตัว...อย่างน้อยให้เด็กได้เอาไปสอบก่อน บางส่วนครูก็ให้เด็กกะผู้ปกครองเขาติด (ค่าเรียน) ไว้ก่อนได้...แล้วก็มาจ่ายย้อนหลังเอา” (ครูพี่หม่อน (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2563)

ทำให้เห็นถึงการฝากฝังบุตรหลานให้ทำการศึกษาในสถาบันกวดวิชาแบบระยะยาว การมอบหมายให้กวดวิชาเป็นที่ปรึกษาทางการศึกษาของบุตรหลานด้วยผู้ปกครองไม่มีเวลาและข้อมูลมากพอ รวมถึงในบางบริบท

โรงเรียนกวดวิชาขนาดเล็กได้ทำหน้าที่เติมเต็มความต้องการของนักเรียนผ่านการแนะแนว ซึ่งในระบบการศึกษาแนะแนวอาจยังทำหน้าที่ได้ไม่ดีพอ และยังพบว่าระบบแนะแนวในโรงเรียนมิได้จัดการศึกษาโดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แต่มีลักษณะเป็นผู้สอนหรือครูเป็นศูนย์กลางและจัดการแนะแนวอย่างที่คุณสอนพิจารณาแล้วว่าเหมาะสมซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

จากข้อมูลนี้ได้ทำให้เห็นสองประเด็นคือ **หนึ่ง** เห็นถึงระบบการศึกษาในห้องเรียนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่การจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ที่มีนักเรียนเป็นศูนย์กลางตามการจัดการศึกษาแบบพิพัฒนาการนิยมอย่างที่เป็นกระบวนทัศน์การจัดการศึกษาในปัจจุบันที่ยึดถือได้ ยังคงมีความคาบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบสารัตถนิยมซึ่งมีผู้สอนเป็นหลักสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้และทุกสิ่งอยู่บนฐานของการชี้วัดประเมินผลได้ และ **สอง** เมื่อการจัดการศึกษาในระบบห้องเรียนไม่สามารถตอบสนองผู้เรียนได้ ผู้เรียนจึงต้องแสวงหาแหล่งการเรียนรู้อื่นที่สามารถทำหน้าที่นี้ได้อย่างการกวดวิชา ยิ่งเชื่อมร้อยให้ระบบกวดวิชาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาไทยอย่างแนบแน่น

นอกจากนี้ ผู้เขียนมองว่า การศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนในระบบอย่างไรก็ต้องรับรู้ถึงการแสวงหาและพึงพาระบบกวดวิชาของนักเรียนอยู่แล้ว แต่การไม่ปรับการจัดการศึกษาในระบบเพื่อดึงนักเรียนกลับเข้าห้องเรียนดั้งเดิมด้วยเงื่อนไขปัจจัยหรือปัญหาใดก็ตาม ยิ่งแสดงถึงคุณภาพการศึกษาที่ด้อยประสิทธิภาพ เพราะไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ ยิ่งผลักภาระไปยังนักเรียนและผู้ปกครองมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ประเด็นของการผลิตซ้ำคุณค่าการเข้าศึกษาต่อสถานศึกษามีชื่อเสียงหรือค่านิยมการศึกษาต่อเป็นอีกส่วนเกี่ยวเนื่องซึ่งอาจยังไม่ได้กล่าวถึงอย่างละเอียดในบทความนี้

5.2 การกวดวิชาภายใต้โควิด-19 ที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำในทุนทางเศรษฐกิจและทุนวัฒนธรรมของครอบครัวชนชั้นกลาง

ด้วยสภาวะการณ์ปัญหาโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลกและต่อทุกภาคส่วนในประเทศไทย ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีพฤติกรรมเพื่อเผชิญหน้า ต่อรอง และให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น สถาบันกวดวิชาขนาดเล็กจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์จุดแข็งจากการจัดการเรียนการสอนและการปฏิสัมพันธ์ ผ่านชั้นเรียนบนพื้นที่ของสถาบันแบบปกติ จำเป็นต้องเข้าสู่ระบบการเรียนออนไลน์ โดยเจ้าของสถาบันและผู้สอนจะต้องมีการลงทุนด้านเทคโนโลยีเพิ่มและปริมาณรายได้ที่อาจไม่มั่นคงเท่าเดิม แต่สถาบันสามารถดำเนินต่อไปได้ด้วยการศึกษาที่ต้องดำเนินต่อไปพ่วงด้วยปัญหาที่เข้ามาทับถมเพิ่ม ขณะที่ครอบครัวชนชั้นกลางก็ต้องเผชิญความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน โดยสองสิ่งสำคัญที่ผู้เขียนพบคือ การกวดวิชาภายใต้โควิด-19 ที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำในทุนทางเศรษฐกิจและทุนวัฒนธรรมของครอบครัวชนชั้นกลาง และการให้คุณค่าและการต่อรองกับการกวดวิชาผ่านทุนทางสังคมของครอบครัวชนชั้นกลาง โดยสามารถอธิบายตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้

5.2.1 วิธีการกวดวิชาของสถาบันขนาดเล็กก่อนโควิด -19

ในระบบการเรียนในสถาบันกวดวิชาขนาดเล็กตามที่นำเสนอ ผู้เขียนพบว่า นักเรียนในสถาบันกวดวิชาขนาดเล็กนั้นมีความหลากหลายด้านพื้นเพฐานะทางบ้านและครอบครัว ซึ่งมีระดับของขีดจำกัดในการลงทุนเพื่อการศึกษาไม่เท่ากัน โดยพบว่า กลุ่มเป้าหมายในงานศึกษานี้ ทั้งผู้ปกครองและนักเรียนจะอาศัยอยู่ในชุมชนบริเวณเดียวกันกับโรงเรียนกวดวิชา โดยผู้ปกครองจะประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลักโดยมีรายรับเป็นรายวัน ได้แก่ การจำหน่ายอาหาร การตัดผม การขายสินค้าจิปาถะใช้ในครัวเรือน โดยผู้ปกครองบางรายมีอาชีพเสริมในการรับจ้างช่วงวันหยุดในแต่ละสัปดาห์ ผู้ปกครองเหล่านี้จึงได้ส่งบุตรหลานให้ศึกษาในโรงเรียนกวดวิชาขนาดเล็ก โดยมีค่าใช้จ่ายไม่สูง สามารถต่อรองค่าใช้จ่าย

และระยะเวลาการเรียนได้ ไปจนถึงสามารถติดค้างค่าใช้จ่ายหรือทางโรงเรียนเว้นค่าใช้จ่ายให้โดยเฉพาะในช่วงระยะที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่อวันลดลง รายจ่ายมากขึ้น และมีทุนทรัพย์สะสมไม่เพียงพอ อย่างที่คุณแฉ้ว (นามสมมติ) ให้ข้อมูลว่า

“แต่วันที่เราทำงาน ปกติแม่ขายข้าวแกงใต้ในตลาดนี้แหละ ก็ไม่อยากให้ลูกอยู่บ้านเราไม่ได้เฝ้าเดี่ยวก็เล่นเกมอีก เลยส่งไปเรียน ๆ ... ส่วนที่นี้เขาก็โอเค เขาคิดเป็นเดือนแต่บางเดือนแม่ดึงเขาก็ให้มาจ่ายเป็นครั้ง ๆ กะจ่ายตามเวลาที่เรียนได้ เขาบอกว่าไม่อยากให้เด็กหาย...แม่ก็โอเค” (คุณแฉ้ว (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2563)

โดยนอกเหนือจากเรื่องเวลาแล้ว ผู้ปกครองและนักเรียนพบปัญหาจากการศึกษาในระบบ จากคุณภาพทางการศึกษา ขนาดจำนวนของนักเรียนและครูแต่ละชั้นเรียน และเนื้อหาทางวิชาการ โดยเฉพาะเมื่อจำต้องเข้าสู่การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากกายภาพสู่ออนไลน์ ซึ่งนักเรียนให้ข้อมูลว่าบางสถานศึกษาหรือในชั้นเรียนนั้น ผู้สอนและผู้เรียนมีความไม่พร้อมในการปรับเปลี่ยน จึงได้ปรับรูปแบบเป็นการศึกษาด้วยตนเองผ่านเอกสารรายวิชาและใช้วิธีการสอบวัดผลทางออนไลน์ ซึ่งมีผลกระทบอย่างมากต่อการเรียนของนักเรียน ส่งผลให้ผู้ปกครองและนักเรียน ยังคงต้องการให้โรงเรียนกวดวิชาเพื่อต่อรองกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ

5.2.2 การเปลี่ยนปรับการกวดวิชากะทันหันจากโควิด-19

เมื่อการเรียนการสอนถูกย้ายเข้าสู่พื้นที่ออนไลน์ มีผู้เรียนบางกลุ่มสามารถปรับเปลี่ยนตามรูปแบบการเรียนได้ทันที อันเนื่องจากความพร้อมของอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี ในขณะที่บางกลุ่มต้องพยายามดิ้นรนต่อรอง หรือตกหล่นไปในระหว่างทาง โดยเป็นกลุ่มที่มีฐานะทางบ้านไม่มั่นคง มีทุนทรัพย์สะสมไม่มาก ซึ่งมีเพียงพอเฉพาะสถานการณ์ปกติที่ทำมาหากินได้ และเป็นกลุ่มที่ประสบปัญหาการศึกษาจากในระบบร่วมด้วย ซึ่งเป็นผู้เรียนกลุ่มที่ไม่ได้มีความพร้อมใน

การแสวงหาเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษา ด้วยมีปัจจัยมาจากทั้งเรื่องรายได้ของครอบครัวและปัจจัยด้านพฤติกรรมของตัวผู้เรียน

ในกลุ่มของผู้เรียนที่ตกหล่นจากการเรียนไปด้วยเรื่องความไม่พร้อมในทุนทางวัฒนธรรมในเทคโนโลยีนี้ พบว่า ทางครอบครัวมีภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนแต่ละครอบครัวแตกต่างกัน ยิ่งในสถานะผิดเคื่องของระบบเศรษฐกิจและตอกย้ำด้วยสภาวะการณ์โรคระบาด ได้ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว ซึ่งบางครอบครัวได้จัดสรรค่าใช้จ่ายบางส่วนไว้สำหรับการศึกษา แต่ไม่ได้จัดสรรไว้สำหรับการจัดซื้อเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงบางครอบครัวซึ่งมีรายได้จำกัดโดยมีค่าใช้จ่ายรายวันเป็นต้นทุนในการประกอบอาชีพวันถัดไป หรือมีภาระหนี้สินของทางบ้านร่วมด้วย และบางครอบครัวมีการรับรู้ในพฤติกรรมของบุตรหลาน ทั้งพฤติกรรมการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อย่างเกินพอดีและผิดวัตถุประสงค์หลัก ส่งผลให้ผู้ปกครองไม่ไว้วางใจที่จะให้บุตรหลานถือครองเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพียงลำพัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะอย่างชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้น รวมถึงการที่ผู้ปกครองพอใจและยินดีที่จะให้บุตรหลานเข้าเรียนในระบบห้องเรียนแบบปกติ ที่นักเรียนสามารถอยู่ในการสอดส่องจากผู้สอนได้ตลอดเวลาของการเรียนการสอนมากกว่าการเรียนการสอนออนไลน์

การมีทุนทางวัฒนธรรมในเทคโนโลยีจำเป็นจะต้องมีทุนทางสังคมในการรับรู้และการแสวงหาเพื่อการเข้าถึง ร่วมกับการมีทุนทางเศรษฐกิจในการแลกเปลี่ยนมาไว้ในครอบครอง โดยการศึกษาแบบปกติทั้งในระบบและนอกระบบแต่เดิมนั้น ความไม่เท่าเทียมในเทคโนโลยียังไม่ได้ปรากฏชัดมากนัก เนื่องจากการศึกษายังไม่ได้พึ่งพิงเทคโนโลยี จนกระทั่งการศึกษาได้ถูกผลักดันให้เข้าสู่การเรียนการสอนแบบออนไลน์ ที่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีอย่างเครื่องมือสื่อสารหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างมากในการเรียน

จากการสัมภาษณ์เจ้าของโรงเรียนกวดวิชาพบว่า ทางโรงเรียนกวดวิชาขนาดเล็กนี้แม้มีรายได้ไม่สูงแต่ต้องการหนุนเสริมการศึกษาแก่นักเรียนที่ประสบ

ปัญหาทั้งการเรียน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกวดวิชาและผู้ปกครอง ซึ่งมีส่วนที่ทำให้ทางโรงเรียนรับรู้ในสถานการณ์ของครอบครัวนักเรียนได้ เปิดโอกาสให้มีการพูดคุยต่อรองได้ ขณะที่ผู้ปกครองและนักเรียนบางส่วนขาดการติดต่อไปในช่วงของการเปลี่ยนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางโรงเรียนจึงได้ทำการติดต่อให้นักเรียนกลับสู่การเรียนการสอน ซึ่งทางโรงเรียนพบว่า การเสนอรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์และลดหรือละเว้นค่าใช้จ่ายให้แก่นักเรียนเฉพาะบุคคลนั้นทำได้ยาก เนื่องด้วยเด็กเหล่านี้ไม่มีเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน รวมถึง การถูกจำกัดในเทคโนโลยีจากผู้ปกครองจากการไร้การกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีของนักเรียน หรือแม้แต่การใช้การเรียนการสอนแบบปกติก็ตามแต่ก็ไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายได้ในสถานการณ์ที่ผิดปกติที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางการเงินและรายได้ของครอบครัว

ทั้งนี้ ผู้เขียนมองว่า ปัญหาของการใช้เทคโนโลยีผิดวัตถุประสงค์ของนักเรียน เป็นผลสืบเนื่องจากการไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านเทคโนโลยี เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษาจากภาครัฐ ที่ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม ส่งผลให้เยาวชนไม่มีองค์ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาครัฐยังมองว่า นักเรียนไทยยังไม่พร้อมในการเข้าถึงเทคโนโลยี และมีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการใช้งานเพื่อการศึกษา

แม้แต่งานศึกษาบางชิ้นอย่างงานของ นิภาภรณ์ ธรรมสอน และสรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ (2560) ที่ยังมีมุมมองว่า สื่อเทคโนโลยีมีบทบาทช่วยเพิ่มความสะดวกสบายในการเรียนเท่านั้น แต่ไม่ได้อยู่ในสถานะของความจำเป็น หรือการที่ภาครัฐได้ตีความนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนที่ปรากฏในแนวนโยบายของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีบางส่วนที่ยังไม่สอดคล้องกับนโยบายด้านการพัฒนาสังคมให้เข้าสู่ยุค 4.0 ซึ่งมีเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญ และไม่ได้คาดการณ์ถึง

ปรากฏการณ์พิเศษอย่างการเกิดสภาวะการณ์โรคระบาดตั้งแต่ต้น ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปยังไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึงและยังไม่เป็นรูปธรรม

กระทั่งเมื่อผลกระทบของโควิด-19 ต่อประเด็นนี้ชัดเจนมากขึ้นสถานะความจำเป็นหรือไม่จำเป็นของสื่อเทคโนโลยีการศึกษาจึงควรทบทวนใหม่ โดยมีงานศึกษาของ อรรถนพ เยื้องไธสง และคณะ (2565) ที่ระบุว่า สื่อและเทคโนโลยีมีความสำคัญมากต่อระบบการศึกษา เมื่อเปลี่ยนผ่านการศึกษาสู่การพึ่งพาระบบออนไลน์มากขึ้นในช่วงโรคระบาดโควิด-19 ยิ่งเห็นชัดถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเพื่อการศึกษาของผู้เรียน เหล่านี้เชื่อมโยงกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอย่างความยากจน (อรรถนพ เยื้องไธสง และคณะ, 2565) การมีรูปแบบการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีผู้เรียนและผู้ปกครองจึงต้องเข้าถึงและแสวงหาเครื่องมือเทคโนโลยีมาใช้ในครอบครองเพื่อการใช้งาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการลงทุน ยิ่งทำให้ต้นทุนเพื่อการศึกษาสูงขึ้น สวนทางกับเศรษฐกิจสถานะ และสภาวะการณ์ที่ผันผวนต่อการแสวงหารายได้ ที่อาจส่งผลต่อทุนทางเศรษฐกิจของกลุ่มผู้ปกครองและนักเรียนชนชั้นกลางถึงล่าง ผู้เขียนจึงมองว่า ต้นทุนทางวัฒนธรรมอย่างเทคโนโลยีจึงควรอยู่ในสิ่งที่ได้รับการอุดหนุนให้สามารถเข้าถึงได้ทั่วถึง และต้องไม่เป็นส่วนเพิ่มต้นทุนการเข้าถึงการศึกษาที่ซ้ำเติมภาระต่อผู้เรียนและผู้ปกครอง

5.3 การให้คุณค่าและการต่อรองกับการกวดวิชาผ่านทุนทางสังคมของครอบครัวชนชั้นกลาง

การให้คุณค่าที่ยึดมั่นพึงหวังในการกวดวิชาของผู้เรียนและผู้ปกครองภายใต้ความเหลื่อมล้ำ ในประเด็นนี้ของผู้เขียนจะค่อนข้างสอดคล้องกับงานวิจัยและบทความวิชาการด้านการศึกษาและสถาบันกวดวิชาหลายชิ้น ที่นำเสนอและสนับสนุนว่า โครงสร้างระบบการศึกษาไทยมีปัญหา ทั้งภายในระบบการจัดการศึกษาและการเปลี่ยนผ่านระดับการศึกษาอย่างการเข้าสู่และเข้าถึงระดับอุดมศึกษา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

5.3.1 โครงสร้างการศึกษาที่เอื้อต่อการเติบโตของการกวดวิชา

จากงานศึกษาของ ธนกร วรพิทักษานนท์ (2565) ที่นำเสนอว่า สถาบันการศึกษาชั้นพื้นฐานของรัฐหรือเอกชน มีความแตกต่างเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษา ทั้งการจัดการเรียนการสอน การแนะแนว การประเมินผล รวมถึงการสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งส่งผลสำคัญต่อการเปลี่ยนผ่านสู่การศึกษา ระดับอุดมศึกษาของนักเรียน โดยเป็นความเหลื่อมล้ำทั้งในบริบทเชิงพื้นที่ระหว่างเมืองกับต่างจังหวัดและเชิงอำนาจของรูปแบบการจัดการศึกษาและการบริหารภายในระหว่างสถาบันการศึกษาชั้นพื้นฐานของรัฐและเอกชน ซึ่งมีการกระจายโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันและส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา นำไปสู่การขาดอิสรภาพทางโอกาสด้านการศึกษาและโอกาสด้านเศรษฐกิจของนักเรียน

ประกอบกับการพึ่งพิงและการคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครองยึดโยงอยู่กับสถาบันกวดวิชาทั้งหลาย ที่ต้องการปรับตัวและต่อรองกับระบบการศึกษาไทย อย่างงานศึกษาของ นิภาภรณ์ ธรรมสอน และสรบุศย์ รุ่งโรจน์ สุวรรณ, (2560) ที่นำเสนอว่า การพึ่งพาและพึ่งพิงดังกล่าว ทำให้สถาบันกวดวิชา กลายเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการเติมเต็มความรู้นอกเหนือจากห้องเรียน ส่งต่อเด็กนักเรียนให้เข้าสู่สถาบันการศึกษาและสายวิชาที่ปรารถนา และส่งนักเรียนให้ข้ามผ่านช่วงเปลี่ยนผ่านทางการศึกษา อาทิ การเปลี่ยนระดับชั้น การเปลี่ยนโรงเรียน การเปลี่ยนสถาบันอุดมศึกษา และ สร้างอาวุธทางการศึกษาสำหรับการต่อรองและต่อสู้กับสนามรบทางการสอบแบบต่าง ๆ ของการศึกษาไทย เพื่อเข้ามหาวิทยาลัยปิดของรัฐที่มีชื่อเสียง

รวมถึงงานศึกษาของ กนกวรรณ รุ่งตาล (2558) ที่นำเสนอว่า โครงสร้างการศึกษาของไทยเอื้อต่อการเกิดการศึกษากวดวิชาหรือการเรียนพิเศษขึ้น จนหลอมรวมกลายเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาไทยไป โดยเฉพาะการกำหนดเนื้อหาการศึกษาในห้องเรียนไม่สอดคล้องกับการสอบเข้าศึกษาต่อ รวมถึงปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้ระบบการศึกษาในโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อทั้งผู้สอนและผู้เรียน

ดังนั้น โครงสร้างทางการศึกษาไทยจึงมีอิทธิพลและเป็นส่วนสำคัญของพลวัต การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของการเรียนการสอนพิเศษในสังคมไทย

นอกเหนือจากนี้ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า งานศึกษาด้านการกวดวิชาบาง ชิ้นยังใช้วิธี อุปลักษณ์ ในการมองการศึกษา โดยเปรียบเป็นสนามต่อสู้ที่มีการ แข่งขันและมองการกวดวิชาเป็นอาวุธสำหรับการต่อสู้ทางการศึกษา ดังนั้น วาทกรรม ทางโฆษณาที่สถาบันกวดวิชาผลิตขึ้น อาจมิใช่การสรรคำภาษาเชิงอติพจน์ หรือการกล่าวเกินจริงเพื่อประโยชน์ทางการค้า แต่เป็นการเลือกใช้และ ดึงประโยชน์จากความจริงที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษาไทย ซึ่งมีส่วนสำคัญ ในการตอกย้ำภาวะไร้ประสิทธิภาพของการศึกษาโรงเรียนในระบบปกติ ที่ไม่ สามารถเป็นที่พึ่งพาและพึ่งหวังของนักเรียนและผู้ปกครองได้ ผู้ปกครองและ นักเรียนที่มีทุนมากพอจึงยังคงสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการเรียนกวดวิชา แม้นโยบายภาวะผิดปกติของสังคมก็ตาม

5.3.2 โควิด-19 กับการเผยความเปราะบางทางทุนของชนชั้นกลาง

ต่อเนื่องจากข้อค้นพบที่งานศึกษานี้นำเสนอเห็นได้ว่า ความเหลื่อมล้ำ ทางทุนเป็นผลผลิตจากอดีตของโครงสร้างทางสังคมที่ได้ครอบครองทรัพยากร และความสามารถในการเข้าถึงและการสั่งสมทุนในกลุ่มชนชั้นนำ ได้ปรากฏ ร่องรอยมาสู่โครงสร้างทางสังคมในปัจจุบันโดยเฉพาะรูปแบบการกระจาย ทรัพยากรในแบบจากบนลงล่าง ซึ่งแม้ว่าได้กระจายลงสู่ชนชั้นต่าง ๆ ทั้งใน เชิงโครงสร้างและเชิงปัจเจกก็ตาม แต่ทรัพยากรที่กระจายลงมานั้น ยังไม่เพียงพอ และยังไม่สามารถสร้างการศึกษาที่เท่าเทียมมีคุณภาพได้และโครงสร้างที่ยัง ไม่เป็นธรรมต่อกลุ่มชนชั้นฐานราก ที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ในประเทศแต่ยังไม่มี ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี ส่งผลต่อการมีภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ต่ำ เมื่อต้องปะทะต่อสถานการณ์พิเศษอย่างโรคระบาดโควิด-19 ด้วยการมีทุนที่ ไม่มั่นคง ภายใต้มันโทัศน์ทางทุนจะเห็นได้ว่า ทุนทั้งสามประเภทของกลุ่มเป้าหมาย ในข้อค้นพบของงานนี้อยู่ในลักษณะที่แม้มิใช่กลุ่มเปราะบางชายขอบที่สุดใน

สังคมหากแต่เป็นกลุ่มที่ไม่มีคามเสถียรและความมั่นคงทางทุนเช่นเดียวกันดังต่อไปนี้

1) ในทุนทางเศรษฐกิจ เมื่อเทียบเคียงกับสถานการณ์ก่อนเกิดวิกฤตโรคระบาดนั้นกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครองตามงานศึกษานี้ จะเป็นกลุ่มที่ยังพอสามารถดำรงสถานะทางเศรษฐกิจแบบชนชั้นกลางทั่วไปซึ่งเป็นระดับกลางที่ไม่ร่ำรวยหรือมิได้มีทุนทรัพย์ที่มั่งคั่งมากนัก ซึ่งทำให้มีความเปราะบางต่อสถานการณ์พิเศษ เมื่อเกิดการปะทะด้วยวิกฤตที่กระทบต่อเศรษฐกิจทำให้ความเปราะบางปรากฏชัดขึ้น เมื่อกลุ่มนี้ต้องเกิดการปรับตัวตามบริบทอย่างการพยายามต่อรองกับสถานะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากการมีรายได้สมำเสมอ จำต้องนำทุนทรัพย์สะสมมาใช้จ่ายหมุนเวียนไปจนถึงการกู้หนี้ยืมสิน เพื่อให้ครอบครัวดำเนินต่อไปได้ทั้งในทางเศรษฐกิจและการศึกษาของบุตรหลาน อย่างที่คุณคิว (นามสมมติ) ให้ข้อมูลว่า

“ครู (ที่กวตวิชา) เขาก็มาคุยกับพ่อสองสามครั้งละ อยากให้เจ้าศิย์ กลับไปเรียนเพราะมันต้องสอบเข้าสักอย่าง พ่อก็อยากให้เรียน แต่พ่อบอกว่าช่วงนี้ไม่ไหวจริง ๆ คือมันไม่ค่อยมีลูกค้า (คุณคิวประกอบอาชีพช่างตัดผม) ไหนจะค่าเช่าร้านอีกก็เห็นอยู่ว่าโควิดแต่เจ้าของเขาก็ไม่ลดให้เลย...ก็ครู (ที่กวตวิชา) ก็บอกว่าให้ติดไว้ก่อนได้” (คุณคิว (นามสมมติ), **สัมภาษณ์**, 18 พฤษภาคม 2563)

แสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจระงับภาระทางการเงินบางประการออกไปแต่ยังยึดมั่นกับการกวตวิชา รวมถึงการพิจารณาถึงความจำเป็นในการใช้ทุนทรัพย์เข้าถึงวัตถุเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน ในขณะที่ช่วงฝืดเคืองของสถานะเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งตามแนวคิดเรื่องทุนนั้น ปัจจัยในทุนทางเศรษฐกิจได้ส่งผลสืบเนื่องถึงการมีทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมเช่นกัน

2) ในทุนทางสังคม ค่อนข้างมีความน่าสนใจในการต่อรองกับการใช้ทุนทางสังคมของกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครองตามงานศึกษานี้ ทั้งที่เป็นกลุ่มที่ประสบปัญหาในทุนทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจพิจารณาจากสถานะทางเศรษฐกิจก่อนและหลัง

การเกิดสถานการณ์โรคระบาด กล่าวคือ ก่อนเกิดโรคระบาดกลุ่มนี้ยังพอมีความสามารถในการใช้ทุนทางเศรษฐกิจในการสร้างความสัมพันธ์และทุนทางสังคม อาทิ การสร้างปฏิสัมพันธ์กับโรงเรียนกวดวิชาเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ ทั้งการพึ่งพาทางการศึกษา การให้โรงเรียนกวดวิชาเป็นสถานที่สำหรับฝากให้ดูแลบุตรหลานในขณะที่ผู้ปกครองต้องไปทำงาน ในระยะเวลาของปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเห็นว่าสามารถสร้างความไว้วางใจระหว่างกันได้พอสมควร จากการตีความในข้อมูลจากทางเจ้าของสถาบันที่ระบุถึงการรับรู้ในสถานภาพทั้งทางเศรษฐกิจและครอบครัวเชิงลึกของกลุ่มผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียน เนื่องจากเป็นสถาบันขนาดเล็ก มีผู้ใช้บริการเป็นกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครองที่อยู่ภายในอาณาบริเวณเดียวกันกับตัวโรงเรียนและมีระบบสังคมที่ใกล้ชิดกับชุมชนรอบข้าง จึงทำให้สามารถรับรู้ในความเป็นไป ตำแหน่งแห่งที่อาศัยของผู้เรียนและผู้ปกครอง และสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

จากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมภายใต้โรงเรียนกวดวิชานั้น ๆ เป็นส่วนในการสร้างทุนทางสังคมของนักเรียนและผู้ปกครองกลุ่มนี้ และปรากฏขึ้นชัดเมื่อเกิดสถานการณ์พิเศษที่ทำให้เห็นการใช้ทุนทางสังคมของกลุ่มนี้เพื่อปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงและต่อรองกับสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อรองกันระหว่างผู้ปกครองต่อสถาบันกวดวิชาขนาดเล็ก ที่ต้องการให้บุตรหลานศึกษาต่ออย่างที่คุณป้อม (นามสมมติ) ให้ข้อมูลว่า

“ช่วงก่อน น้ำเป็นคนเข้าไปคุย (ที่กวดวิชา) ก่อนเอง ว่าอยากให้น้องเรียน น้องเขาต้องสอบไง สอบที่โรงเรียนด้วยละก็ต้องไปสอบข้างนอกด้วย...แต่พอช่วงนี้ค้าขาย (คุณป้อม ประกอบอาชีพร้านขายสินค้าจิปาถะในครัวเรือน) ไม่ค่อยดี มันก็ต้องเอาเงินมาหมุนทุกวัน...แต่ครูเขาก็ดี เขาไม่เปลี่ยนอะไร แล้วให้เราตัวไว้ก่อนหรือทยอย ๆ ทีหลังได้ เขาบอกว่าขอแค่ให้น้องผ่านการสอบการเข้านี้ให้ได้ก่อน ให้น้องมีที่เรียนต่อก่อนค่อยว่ากัน แต่จะนานไปก็ไม่ดีน้ำเลยไปยืม (เงิน) ญาติมาจ่ายไปก่อน” (คุณป้อม (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2563)

เห็นได้ว่า แม้สังคมจะอยู่ในสถานการณ์ไม่ปกติ ชนชั้นกลางเผชิญกับเงื่อนไขและข้อจำกัดทางเศรษฐกิจที่มากขึ้น แต่การศึกษาของนักเรียนยังต้องดำเนินต่อ อย่างกรณีนักเรียนซึ่งต้องเปลี่ยนผ่านชั้นการศึกษาหรือจำเป็นต้องโยกย้ายโรงเรียน รวมถึงกรณีที่ต้องเปลี่ยนผ่านเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาก็เช่นกัน ล้วนยังจำเป็นต้องผ่านกระบวนการสอบวัดผลแบบต่าง ๆ อยู่ และเมื่อการศึกษาในระบบจากโรงเรียนยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการศึกษาได้ จึงทำให้ครอบครัวของชนชั้นกลางต้องพยายามต่อรองกับระบบการศึกษาภายใต้ข้อจำกัดในทุนทางเศรษฐกิจ โดยใช้ทุนทางสังคมที่มีมาเป็นส่วนหนึ่งของการต่อรอง

3) ในทุนทางวัฒนธรรม ขอบเขตของงานศึกษานี้จะมุ่งเน้นไปในทุนทางวัฒนธรรมของการรับรู้เชิงวัตถุ การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในเครื่องมือเทคโนโลยี ที่มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากทุนทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นทุนเริ่มต้นที่ส่งผลต่อทุนทางวัฒนธรรม เห็นได้ว่าในกลุ่มนี้ก่อนเกิดสถานการณ์โรคระบาดนั้น ยังมิได้มีการเข้าถึงและรับรู้เครื่องมือเทคโนโลยีในฐานะวัตถุเพื่อการศึกษา โดยพบว่า มีการใช้เทคโนโลยีที่ผิดคุณลักษณะของผู้เรียนจึงทำให้ผู้ปกครองจำเป็นต้องควบคุมการใช้งานเครื่องมือเทคโนโลยี เมื่อสถานการณ์ได้บังคับสร้างการเปลี่ยนแปลงการศึกษารูปแบบใหม่ที่ต้องนำเครื่องมือเทคโนโลยีมาเป็นส่วนสำคัญในการศึกษา ยิ่งพบว่า ผู้เรียนที่ไม่ผ่านการฝึกใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม ด้วยเหตุที่เครื่องมือเทคโนโลยียังมีข้ออุปสรรคที่จำเป็นในวิถีประจำวัน และสถานะของเครื่องมือที่ได้รับการมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ภายหลังการเกิดสถานการณ์โรคระบาดจึงเห็นว่าได้เกิดการชั่งน้ำหนักของผู้ปกครองในความจำเป็นของการต้องแสวงหาเครื่องมือเทคโนโลยีที่ต้องใช้ทุนทางเศรษฐกิจ ในขณะที่สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวขาดสภาพคล่องและมิได้มีทุนทรัพย์สะสม รวมถึงการแสวงหาและเข้าถึงเครื่องมือเทคโนโลยีที่ไม่สามารถใช้ทุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาด้วยการใช้ระบบยืมคืนกับผู้อื่น เนื่องด้วยผู้อื่นแวดล้อมล้วนอยู่ภายใต้สถานการณ์และความจำเป็นเดียวกัน ยิ่งสะท้อนถึง

ความสัมพันธ์ของระดับทางเศรษฐกิจและระดับทุนทางสังคมที่ไม่หลากหลายและไม่สูงพอในการพึ่งพาเพื่อต่อรองกับความพยายามปรับตัวได้

5.3.3 ปฏิสัมพันธ์ทุนทางสังคมระหว่างครอบครัวชนชั้นกลางกับสถาบันกวดวิชาขนาดเล็ก

ลักษณะทางทุนทั้งสามส่วนข้างต้น เป็นไปตามแนวคิดเรื่องทุนของ Pierre Bourdieu ในความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างทุน โดยมีทุนทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักตั้งต้นของการเข้าถึงทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งงานศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ทุนทางสังคมก็มีผลสำคัญต่อทุนทางวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน เนื่องด้วยถ้าทุนทางสังคมสูงก็อาจทำให้ทุนทางวัฒนธรรมสูงด้วยในการแสวงหาและเข้าถึงเครื่องมือเทคโนโลยีที่อาจไม่จำเป็นต้องผ่านทุนทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อทุนทางสังคมที่ไม่สูงอันเป็นผลมาจากทุนทางเศรษฐกิจที่ต่ำ ได้ทำให้การต่อรองกับสถานการณ์ของผู้ปกครองและนักเรียนครอบครัวชนชั้นกลางในงานศึกษานี้ เป็นไปด้วยความลำบากมากขึ้น รวมทั้ง การมีทุนทางเศรษฐกิจที่ไม่สูงเป็นปัญหาที่ส่งต่อสืบรุ่น โดยส่งผลกระทบต่อบุตรหลานในการเข้าถึงสถาบันการศึกษาและคุณภาพการศึกษาที่แตกต่างกัน นำไปสู่การพึ่งพาการกวดวิชาและความพยายามต่อรองกับสถานการณ์ทุกรูปแบบเพื่อให้การศึกษาและการกวดวิชาดำเนินต่อเนื่องไปได้

ทั้งนี้ แม้ครอบครัวชนชั้นกลางในงานศึกษานี้จะมีทุนทางเศรษฐกิจที่ประสบปัญหาต่อการเข้าถึงทุนวัฒนธรรม แต่ภายใต้สถานการณ์ของโควิด-19 ได้ฉายภาพปฏิสัมพันธ์ในทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างสถาบันกวดวิชาขนาดเล็กกับครอบครัวชนชั้นกลาง

ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดขึ้นด้วยปัจจัยสองส่วนคือ หนึ่ง ลักษณะสำคัญของสถาบันกวดวิชาขนาดเล็ก และ สอง เครือข่ายความสัมพันธ์ของความเป็นชุมชน กล่าวคือ จากข้อมูลการศึกษาที่พบว่าสถาบันกวดวิชาขนาดเล็กจะมีความแตกต่างจากสถาบันกวดวิชาขนาดใหญ่ที่มีลักษณะเฉพาะตัว อันได้แก่ ความยืดหยุ่นของการจัดการเรียนการสอน การมุ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็น

รายบุคคล รวมถึงความเป็นเจ้าของโดยตรงของเจ้าของสถาบันกวดวิชาขนาดเล็ก ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ และสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองและนักเรียนได้ จนนำไปสู่ความไว้วางใจในตัวสถาบัน ในการส่งบุตรหลานให้ศึกษาทั้งระยะสั้น และระยะยาว ซึ่งในขณะเดียวกันความสม่ำเสมอและการพัฒนาความสัมพันธ์ ดังกล่าวนี้อีกก็ทำให้ตัวนักเรียนและผู้ปกครองสามารถมี Credit ต่อสถาบันกวดวิชา ได้ด้วยเช่นกัน นอกเหนือจากนี้ ในแง่ของเครือข่ายความสัมพันธ์ของความเป็น ชุมชน ตามแนวคิดเรื่องทุนของ Pierre Bourdieu ก็มีผลต่อปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่นกัน

เครือข่ายความสัมพันธ์ของความเป็นชุมชน สามารถพิจารณาได้จากเชิง พื้นที่กายภาพและความสัมพันธ์ร่วมกัน โดยในเชิงกายภาพพบว่าสถาบันกวดวิชา ขนาดเล็กตั้งอยู่ภายในชุมชนเป็นระยะยาว ทั้งเจ้าของ ครูและผู้คนในชุมชนมี ปฏิสัมพันธ์ร่วมกันด้วยอยู่ในพื้นที่อาศัยและประกอบอาชีพ สถาบันกวดวิชา ในงานศึกษานี้จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในชุมชน ดังนั้น เมื่อสังคมเผชิญต่อ สภาวะการณ์ไม่ปกติด้วยโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งเป็นทั้งความทุกข์ปัจเจกและ ความทุกข์ร่วมทางสังคม อย่างที่ผู้เขียนนำเสนอถึงความเปราะบางทางทุนเศรษฐกิจ และทุนวัฒนธรรมของชนชั้นกลางเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง กะทันหัน ที่นักเรียนและผู้ปกครองจึงต้องพยายามต่อรองกับสถานการณ์ดังกล่าว

โดยในแง่ของการศึกษาในการกวดวิชา ด้วยผู้ปกครองและนักเรียนยังคง ให้คุณค่าต่อการกวดวิชาเป็นที่ยึดมั่นพึงหวัง รวมถึงในแง่ธุรกิจกวดวิชาก็ต้อง ดำเนินการต่อ ผนอกรวมกับระบบการศึกษาที่ในบางส่วนยังคงไม่สามารถ ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ได้อย่างที่ผู้เขียนนำเสนอในประเด็นการสอบวัดผล และสอบคัดเลือก ดังนั้น จึงเกิดปฏิสัมพันธ์ทุนทางสังคมระหว่างสถาบันกวดวิชา ขนาดเล็กและครอบครัวชนชั้นกลาง ที่แสดงให้เห็นถึงการใช้งบประมาณของ ทั้งสอง อย่างผลการศึกษาที่พบว่าสถาบันกวดวิชาขนาดเล็กสามารถเกื้อหนุน ความไม่เพียงพอในทุนทรัพยากรทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองได้ ให้นักเรียนสามารถ ศึกษาการกวดวิชาในรูปแบบที่ต้องการเพื่อนำไปต่อรองกับการศึกษาในระบบได้

เป็นส่วนหนึ่งของการดิ้นรนที่ยิ่งฉายภาพความล้มเหลวในคุณภาพของระบบการศึกษาอย่างชัดเจน

5.3.4 การให้คุณค่าต่อการศึกษาและการกวดวิชาของชนชั้นกลางภายใต้โครงสร้างและความเหลื่อมล้ำ

จากปรากฏการณ์และงานศึกษานี้จะเห็นได้ว่า การกวดวิชาและโรงเรียนกวดวิชาอยู่ภายใต้มายาคติที่เหมารวมถึงการเป็นผลผลิตและส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แต่ทั้งนี้ยังมีการกวดวิชาบางส่วนที่แฝงตัวอยู่ในสังคม ที่มีส่วนหนุนเสริมความตกบกพร่องและความต้องการทางการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้ครอบครัวชนชั้นกลางสามารถต่อรองมิให้ปัจเจกหลุดจากระบบการศึกษาได้

กล่าวคือ การเข้าถึงการกวดวิชาของเด็กและผู้ปกครองได้ถูกยกขึ้นในฐานะกลุ่มที่มีทุนทางสังคมสูงกว่าคนอื่น หรืออยู่ภายใต้มายาคติของความเหลื่อมล้ำในภาพใหญ่ลักษณะเหมารวมตามทฤษฎีการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่นำเสนอ ในขณะที่ถ้ามุ่งพิจารณาในความแตกต่างหลากหลายระดับของทั้งโรงเรียนกวดวิชาและกลุ่มนักเรียนผู้ปกครอง จะพบว่า โรงเรียนกวดวิชาบางแห่งที่มีขนาดเล็กซ่อนตัวอยู่ภายในชุมชนที่ประชากรมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่สูง แม้อาจมิได้อยู่ในสถานะยากจนตามเส้นแบ่งความยากจน แต่จัดอยู่ในชนชั้นที่ต้องดำรงชีพแลกรายได้เป็นรายวัน และมีความเปราะบางในเรื่องทุนทรัพย์สั่งสมและหนี้สินเบื้องหลัง หากแต่มีความต้องการให้บุตรหลานได้เข้าถึงการศึกษาให้ได้มากที่สุด เพื่อเป็นทุนในการต่อรองกับการศึกษาในระบบ นำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกวดวิชาขนาดเล็กกับสมาชิกในชุมชนที่ส่งบุตรหลานให้เข้าถึงการศึกษา และฝากบุตรหลาน ให้ได้ใช้ช่วงเวลาในขณะที่ผู้ปกครองต้องประกอบอาชีพให้ทางโรงเรียนกวดวิชาดูแล การให้ความช่วยเหลือจากทางโรงเรียนให้ผู้ปกครองติดค้างชำระค่าเล่าเรียนไว้ได้ ไปจนถึงได้ยกเว้นค่าเล่าเรียนให้แก่กลุ่มนักเรียนผู้ปกครองบางกลุ่มที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ให้สามารถเรียนได้ต่อเนื่อง

นอกเหนือจากนี้ ผู้เขียนมองว่าการกวดวิชาหากนับเป็นบริการทางการศึกษาก็อาจเข้านิยามของสินค้าเอกชนที่เป็นคุณประโยชน์เฉพาะปัจเจกเท่านั้น แต่ถ้าตีความครอบคลุมระยะยาวโดยพิจารณาร่วมกับเส้นทางชีวิตของปัจเจก เมื่อการกวดวิชาสามารถทำให้ปัจเจกต่อรองและเข้าถึงการศึกษาได้ตามต้องการ สามารถเข้าสู่ระบบทำงาน เข้าถึงอาชีพ เลื่อนชั้นทางสังคมของตนเองและครอบครัว มีความมั่นคงและพัฒนาสังคมได้ บรรลุการเป็นทุนมนุษย์ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม ก็อาจจัดเข้านิยามของสินค้าที่เป็นคุณประโยชน์ต่อทั้งปัจเจกและสาธารณะส่วนร่วมได้เช่นกัน

ภายใต้มโนทัศน์ที่ว่า การศึกษาคือสิ่งที่ต้องลงทุน เป็นความรับผิดชอบร่วมของรัฐและปัจเจกชน โดยเฉพาะการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป นอกจากละลายความแตกต่างของทุนเบื้องต้นแล้ว ยังมีความย้อนแย้งลึกซึ้งในสถาบันบทบาทของการศึกษาเอง จากการศึกษาในระบบที่มุ่งสนองประโยชน์สาธารณะ แต่กลับใช้ระบบคุณธรรมคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมจะได้รับการศึกษา สวนทางกับการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถบรรลุความต้องการของปัจเจกชนเพื่อออกไปได้แต่ทางชนชั้น นำไปสู่การเข้ามามีบทบาทของการกวดวิชาซึ่งถูกประณามในฐานะส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำ ขณะที่ระบบการศึกษาในอำนาจรัฐที่เป็นตัวการสำคัญนั้น ยังคงผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำไม่รู้จบสิ้น

ในสถานการณ์พิเศษที่ ส่งผลกระทบร่วมกันอย่างสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 จึงได้ฉายภาพความเหลื่อมล้ำทางสังคม และผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ที่ทำให้เกิดการต่อรองด้วยการกวดวิชาที่อาศัยรายได้ที่ไม่แน่นอนจากการประกอบอาชีพ ไปจนถึงการกู้หนี้ยืมสินเพื่อให้บุตรหลานสามารถสร้างข้อได้เปรียบให้เข้าถึงการศึกษาที่สูง เพื่อหวังให้เกิดการเลื่อนชั้นทางสังคมของครอบครัวผ่านการแสวงหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้ในอนาคต แม้ว่ารูปแบบของการศึกษาทั้งในระบบและการกวดวิชาจะต้องปรับเปลี่ยนตาม แต่สิ่งที่ยังคงดำรงอยู่คือ การให้คุณค่าต่อการกวดวิชาของนักเรียนและผู้ปกครอง แม้ในภาวะเปราะบางจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจด้วยภาระทางการศึกษาของนักเรียนที่มีได้เปลี่ยนแปลงตาม นักเรียนบางส่วนยัง

จำเป็นต้องเข้าสู่ระบบการวัดผลเปลี่ยนผ่านทางการศึกษา ผนวกรวมกับสถานะที่การศึกษาในระบบ ยังคงไม่สามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครองได้ ล้วนส่งผลต่อความคาดหวังต่อการกวดวิชา เพื่อให้ความปรารถนาทางการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครองสัมฤทธิ์ผล

ในทางหนึ่งความปรารถนาทางการศึกษาของครอบครัวชนชั้นกลาง อาจถูกมองในฐานะส่วนหนึ่งของกระแสค่านิยมทางการศึกษา หากแต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งสำหรับการเลื่อนชั้นทางสังคม โดยเฉพาะการศึกษาที่สูงขึ้นกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับ แต่ทั้งนี้ในบางบริบท จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนผ่านระดับชั้นการศึกษา ซึ่งอยู่ภายในการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐเอง ยังคงยึดมั่นในระบบการสอบเพื่อเลื่อนชั้นทางการศึกษา เหล่าชนชั้นกลางที่ไม่ต้องการหลุดออกจากระบบการศึกษา ก็ย่อมต้องแสวงหาวิถีทางเพื่อให้บุตรหลานสามารถอยู่ในระบบการศึกษาต่อไป ซึ่งการกวดวิชาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการ

ภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่ยึดมั่นต่อระบบความรู้ความสามารถ โดยมีการศึกษาเป็นส่วนสำคัญทั้งในฐานะตัวชี้วัดของระบบคุณธรรม ในฐานะของการพัฒนาปัจเจกทุนมนุษย์ และฐานะเครื่องมือในการไต่เต้าทางชนชั้น นำไปสู่ความพยายามช่วงชิงตำแหน่งแห่งที่ทางการศึกษา กลายเป็นวัฏจักรวงจรที่ผลิตซ้ำความบิดเบี้ยวของระบบการศึกษาไทยจากรุ่นสู่รุ่น ที่ต้องอาศัยการลงทุนเพื่ออนาคตของปัจเจกอย่างครอบครัวชนชั้นกลาง

ชนชั้นกลางจึงปะทะช่วงชิงทั้งในระดับชนชั้นเดียวกันและปะทะกับชนชั้นนำ ที่มีทุนทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นแต้มต่อสำคัญในการตัดวงทรัพยากรทางการศึกษาไม่จำกัด ส่งผลต่อโอกาสทางสังคมที่มากกว่า ทำให้ชนชั้นกลางที่มุ่งปรารถนาเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา และคาดหวังต่อการมีโอกาสทางสังคมเช่นเดียวกันนั้น จึงได้อาศัยการกวดวิชาเพื่อเป็นเครื่องมือต่อรองกับการศึกษาในระบบ แม้อยู่ในสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงกะทันหันที่ทำให้ทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวสิ้นคลอนก็ตาม

ปรากฏการณ์นี้ช่วยฉายภาพเหล่าครอบครัวชนชั้นกลางที่กำลังมองสะท้อนถึงความไม่มั่นคง และความเปราะบางในทุนทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อรุ่นถัดไปอย่างเห็นได้ชัด อาจมีส่วนทำให้ผู้ปกครองไม่ต้องการให้บุตรหลานต้องเผชิญกับสถานการณ์เช่นเดียวกัน ราวกับสืบทายาทตามแนวคิดความเหลื่อมล้ำสำนักคิดยุติธรรมทางสังคม ยิ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ของการให้คุณค่าต่อการกวาดวิชา ร่วมกับการดิ้นรนให้บุตรหลานสามารถช่วงชิงทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อเปลี่ยนแปลงเส้นทางของอนาคต ลดทอนความไม่มั่นคงในทุนทางเศรษฐกิจลง และไปตอบโต้กับชุดความคิดที่ว่าชนชั้นภูมิหลังเป็นต้นทางที่สามารถชี้วัดเส้นทางและปลายทางของอนาคตจากความพยายามตัดตอนวงจรความเหลื่อมล้ำมิให้ส่งต่อรุ่นสู่รุ่น ผ่านเครื่องมือที่เรียกว่า “การศึกษา”

6. บทสรุป

รากฐานโครงสร้างสังคมไทยถูกจัดวางไว้บนความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ให้ และ ผู้รับ การถือครองทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และอำนาจที่เหนือกว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงการศึกษา เมื่อเข้าสู่โลกาภิวัตน์ทุนนิยมสมัยใหม่ การศึกษาได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเลื่อนชั้นทางสังคม ปัจเจกชนจึงต้องช่วงชิงกันผ่านการแข่งขัน ภายใต้ระบบคุณธรรมคัดเลือกที่ดูเสมือนเท่าเทียมเสมอภาค แต่ละเลยต้นทุนที่แตกต่างกันของปัจเจก แม้มีการบรรเทาลดช่องว่างด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดให้โดยรัฐ แต่ผู้มี ‘ทุน’ สูงกว่าย่อมมีโอกาสเข้าถึงและไต่เต้าสู่การศึกษาที่มีคุณภาพได้ไม่ยาก ขณะที่ผู้มีทุนต่ำกว่าก็ต้องพยายามดิ้นรน ช่วงชิง และต่อรอง แสวงหาพึ่งพาตัวช่วยอย่างการกวาดวิชา เพื่อมิให้ถูกเบียดขับออกจากการศึกษาในระบบไป ภายใต้โครงสร้างที่ผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำทุกมิติ มากดทับและฉุดรั้งการเลื่อนชั้นทางสังคมของปัจเจกชนอย่างไม่เป็นธรรม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ รุ่งตาล. (2558). “การสอนพิเศษ: ความจำเป็นที่ถูกสร้างขึ้นจากโครงสร้างทางการศึกษา”. *วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*, 34(1): 134-151.
- ชัชฎาพงศ์ อินทรเกษม. (2559). *กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับ “การศึกษา” และ “การเรียนกวดวิชา” ในวาทกรรมโฆษณาสถาบันกวดวิชา*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐานิดา บุญวรรณ. (2565). “ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์หลักของปีแอร์ บูร์ดิเยอ”. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 18(1): 1-33.
- ณัชชา ศิริรัตนาร. (2561). *ทุนตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) กับสื่อชุมชน*. ใน เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ธนกร วรพิทักษานนท์. (2565). *ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำต่อการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนกร วรพิทักษานนท์ และศยามล เจริญรัตน์. (2565). “ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย”. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(6): 203-216.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2566). *ว่าด้วยทุนนิยมมหาวิทยาลัยในสถานะเสรีนิยมใหม่*. กรุงเทพฯ: สมมติ.

- นิภาภรณ์ ธรรมสอน และ สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ. (2560). “การเรียนกวดวิชา: การบริโภคนโยบายของนักเรียนไทย”. *วารสาร MFU-Connexion*, 6(2): 127-158.
- แบ็งค์ งามอรุณโชติ และ ถิรภาพ พักทอง. (2555). **สูง ต่ำ ไม่เท่ากัน “ทำไมระบบการศึกษาจึงสร้างความเหลื่อมล้ำ?”**. ใน *ถมช่องว่างทางสังคม ลำดับที่ 3*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- พัฒนรัชต์ พักจันทร์. (2562). “TCAS กับปัญหาการจับคู่ที่เสถียร: ทฤษฎีและการนำไปใช้”. *วารสาร International Journal of East Asian Studies*, 23(1): 116-147.
- ภรณ์ยู มายูร และ อลงกรณ์ อรรคแสง. (2561). “บทบาทของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม”. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 8(1): 81-94.
- ภิศักดิ์ กัลยาณมิตร. (2559). “การพัฒนาทุนทางสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ใน พระบรมราชูปถัมภ์*, 11(3): 305-317.
- ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา. (2561). “ความเหลื่อมล้ำ: แนวคิด สถานการณ์ในประเทศไทย และแนวทางแก้ไข”. *วารสารสหวิทยาการปริทรรศน์*, 1(1): 35-43.
- เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา. (2550). “นโยบายการสอนภาษาต่างประเทศของไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน”. *วารสารอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 36(2): 1-13.
- ไมเคิล เจ แซนเดล. (2565). **The Tyranny of Merit เผด็จการความคู่ควร: เกิดอะไรขึ้นกับประโยชน์ส่วนรวม**. (สฤณี อาชวานันทกุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: Salt Publishing.

- รังสรรค์ ณะพรพันธุ์. (2519). **เศรษฐศาสตร์การคลังว่าด้วยการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. ศิริวัฒนา.
- วัฒนชัย ขวาลำธาร และ เกวลิน งามพิริยกร. (2565). “ชนชั้น การผลิตซ้ำ และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคมไทย”. **วารสารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้**, 5(1): 61-69.
- วาทีนีย์ วิชัยยา. (2561). “การกวดวิชาในฐานะปฏิบัติการทางสังคม: กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเชียงใหม่”. **วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา**, 37(2): 13-43.
- วินิจ ฝาเจริญ และคณะ. (2564). “ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของพลเมืองไทย วยเรียนกับสถานการณ์การเรียนออนไลน์ในยุคไวรัสโควิด-19”. **วารสารปัญญาปณิธาน**, 6(1): 1-14.
- สมาน รังสีโยกฤษฎ์. (2526). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). **ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา**. กรุงเทพฯ: เปนไทป์ลิชซิ่ง.
- สิทธิพร ประวัตีรุ่งเรือง. (2556). **สิทธิมนุษยชนทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สุรียานนท์ พลสีม. (2563). **แนวคิดและทฤษฎีการศึกษานโยบายสังคม**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อรรณพ เยื้องไธสง และคณะ. (2565). “ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19”. **วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา**, 4(2): 13-29.

อาวุธ อีระเอก. (2560). ภาษาเจ้า ภาษานาย การเมืองเบื้องหลังการศึกษา
ภาษาอังกฤษ สมัยรัชกาลที่ ๕. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

สัมภาษณ์

คุณคิ้ว (นามสมมติ). 18 พฤษภาคม 2563. สัมภาษณ์.

คุณป้อม (นามสมมติ). 17 พฤษภาคม 2563. สัมภาษณ์.

คุณแอ้ว (นามสมมติ). 19 พฤษภาคม 2563. สัมภาษณ์.

ครูพีหม่อน (นามสมมติ). 17 พฤษภาคม 2563. สัมภาษณ์.

ครูแมลงปอ (นามสมมติ). 18 พฤษภาคม 2563. สัมภาษณ์.